

**САНОАТ ИҚТИСОДИЁТИНИ ТАДБИРКОРЛИК ВА ИННОВАЦИЯЛАР  
ОРҚАЛИ РИВОЖЛАНТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ****И.Ш.Боймуллоев***Осиё халқаро университети магистри.***М.Ш.Каримов***Қарши инновацион таълим университети катта ўқитувчиси.*

Хар қандай мамлакатни миллий иқтисодиётининг сифатли ва барқарор ўсиши, энг аввало, унинг ривожланиш тараққиёти йўлига ўтказилишини таъминланиш унинг барқарорлигига боғлиқ деб ҳисоблаш мумкин. Агарки, Хитой тажрибасига назар соладиган бўлсак, у шуни кўрсатмоқдаки, инновациялар ва ишланмалар яратиш ва коммерциялаштириш жараёнларини давлат ҳар томонлама қўллабқувватлаши ва рағбатлантириши зарур экан. Ҳолбуки замонавий иқтисодиётда интеллектуал мулкчиликни бошқариш барча инновацион жараёнларларни самарали бошқаришнинг базавий элементи ҳисобланади, жаҳон амалиёти томонидан бу жараёнларнинг алоҳида босқичларига нисбатан ишлаб чиқилган кўпгина ёндашувлар, натижалар, шунингдек интеллектуал мулкчилик объектларини коммерциялаштиришни рағбатлантириш учун ҳам тўғри бўлади. Шу боис биз биз ХХРда "Made in China 2025" кўргазмасининг ўтказилишининг асосий мақсади Хитойни "глобал завод" дан глобал инновацион технологиялар ишлаб чиқарувчисига айлантирилганлигини таҳлил қилдик. Бунинг учун биз Хитой саноатини ҳар томонлама модернизация қилиниши, уни янада самарали ва интеграциялашган ҳолда, глобал ишлаб чиқариш занжирларида энг юқори бўғинларни эгаллаб олишини тадқиқотларимизда кўриб чикдик.

"Хитойда ишлаб чиқарилган 2025" дастури Хитойнинг саноат иқтисодиётини ҳар томонлама янгилаш бўйича уч босқичли стратегияни ва 2049 йилда Хитой Халқ Республикаси ташкил топганининг 100 йиллиги муносабати билан дунёнинг етакчи ишлаб чиқарувчиси бўлиш мақсадига эришиш зарурлигини кўзда тутди. Биринчи кадам муҳим натижалар- инновация соҳасидаги муваффақият, шунингдек, 2025 йилга қадар асосий саноатлаштиришни амалга ошириш учун ишлаб чиқариш самарадорлигига эришишдир. Иккинчи босқич - 2035 йилга келиб ривожланган ишлаб чиқариш қувватлари билан рақобатлаша олиш. Бунга эришиш учун "Made in China 2025" дастурида аниқ тамойиллар, мақсадлар, воситалар ва йўналтирилган тармоқлар белгиланган. Унинг асосий тамойиллари ишлаб чиқаришни инновацион йўналтирилганлигини, миқдорга эмас, балки сифатга эътибор беришини, яшил ривожланишга эришишини, Хитой саноатининг тузилишини оптималлаштиришни ва инсон истеъдодини қўллаб қувватлашини таъминлашдир. Режада айтилишича, институционал ислохотларни чуқурлаштириш, молиявий ва солиқ ёрдамни кучайтириш, иқтидорли кадрлар тайёрлашнинг кўп босқичли тизимини такомиллаштириш ва кичик ва микро корхоналарни яратишга кўмаклашиш учун бир қатор қулай сиёсатлар жорий қилинади.

Давлат умумий тузилмани таъминлашда, молиявий ва солиқ воситаларидан фойдаланишда ва ишлаб чиқариш инновацион марказларини яратишни қўллаб-қувватлашда муҳим рол ўйнашига қарамай (2025 йилга келиб 40), ушбу режада бозор институтларидан фойдаланиш ҳам кўзда тутилган. Кичик ва ўрта корхоналар учун интеллектуал мулк ҳуқуқларининг ҳимоясини кучайтириш, интеллектуал мулкдан (бундан буён матнда ИМ) бизнес стратегияларида янада самарали фойдаланиш ва фирмаларга мустақил равишда эълон қилиш имкониятини бериш ва мулквий технология стандартлари, шунингдек, халқаро стандартлар билан янада фаол иштирокида уларни таъминлаш мақсадини белгилаб олишган.

Шу билан бирга, Хитойда ишлаб чиқарилган "Хитойда ишлаб чиқарилган 2025" ташаббусининг асосий мазмуни таҳлили унинг 2013 йилда Германияда қабул қилинган "Саноат 4.0" режаси билан жиддий ўхшашлигини кўриш мумкин.

"Илмий ва технологик ривожланиш бўйича ўрта ва узоқ муддатли миллий дастур" га нисбатан "Хитойда ишлаб чиқарилган 2025" дастури маълум даражада фарқ қилади. Биринчидан, асосий эътибор ишлаб чиқариш соҳасидаги ва саноат жараёнларидаги барча инновацион тадбиркорликка қаратилади. Иккинчидан, бозор механизмлари "Илмий ва технологик ривожланишнинг ўрта ва узоқ муддатли миллий дастури" га қараганда кўпроқ кўринади. Корхоналар (айниқса кичик ва ўрта корхоналар) янада муҳим рол ўйнаши кутилмоқда. Ушбу фарқларга қарамай, "Хитойда ишлаб чиқарилган 2025" "Илмий ва технологик ривожланиш бўйича ўрта ва узоқ муддатли миллий дастур" нинг баъзи муҳим қисмларини мерос қилиб олади. Кенг миқёсли лойиҳанинг формати ҳали ҳам илмий ва технологик лойиҳаларни қўллаб-қувватлашнинг асосий механизми бўлиб хизмат қилади. Тианжин

шаҳрида бўлиб ўтган Ёзги Давос-2014 конференциясида Хитой Бош вазири Ли Кецян инновацион сиёсатда "Оммавий тадбиркорлик, кенг қамровли инновация" йўналишини таклиф қилди. Янги курс Хитой иқтисодиётининг ўсишини оширишга қаратилган ва "икки двигател" ни: оммавий тадбиркорлик ва инновацияларни ривожлантиришга, шунингдек, жамоат товарлари ва хизматлар сифатини оширишга қаратилган. Ҳукумат органлари, шу жумладан, ХХР Давлат Кенгаши, Миллий ривожланиш ва ислохотлар бўйича комиссия, Фан ва технологиялар вазирлиги молиявий ёрдам ва давлат кафолатлари, шунингдек, солиқ имтиёзларини ўз ичига олган қўллаб-қувватлаш чоралари ва воситаларини ишлаб чиқдилар.

Биринчидан, ҳукумат тадбиркорлик ва инновацияларни молиявий қўллаб-қувватлаш чораларини оптималлаштирмоқда. Ушбу чора-тадбирлар инвестиция фондларини яратиш ва турли солиқ имтиёзлари ва субсидияларни ўз ичига олади. ХХР давлат Кенгаши ушбу соҳадаги инновацияларни ривожлантириш ва соҳани такомиллаштириш учун Миллий тадбиркорлик инвестиция фондини ташкил этишни расман маъқуллади. ХХР Молия вазирлиги Давлат солиқ бошқармаси ва бошқа ташкилотлар билан биргаликда бир қатор солиқ имтиёзларини тасдиқлади, жумладан, ҚҚС тўловларини кечиктириш, даромад солиғи бўйича чегирмалар, асосий воситаларнинг тезкор равишда амортизацияси ва илмий-тадқиқот харажатлари учун

солиқ чегирмалари. Қўллаб-қувватлаш чоралари, шунингдек, давлат томонидан бериладиган ссудалар бўйича кафолатлар, фоиз ставкалари ва субсидияларни ўз ичига олади. Иккинчидан, Хитой ҳукумати кўп даражали капитал бозорини ривожлантиришга эътибор қаратди. Чора-тадбирлар биржа бўлимлари (Growth Enterprise Markets, GEM) доирасида биржаларга киришини рағбатлантиришда маҳаллий капитал бозорларини ривожлантириш ва илғор технология компанияларини олиб киришни ўз ичига олган эди. Молиявий институтлар стартаплар учун махсус тақлифларни ишлаб чиқишмоқда. Ҳукумат, шунингдек, молиявий Интернет компаниялари ва кроссфундинг лойиҳаларини қўллаб-қувватлайди.

Учинчидан, ҳукумат оммавий тадбиркорлик ва инновацияларни ривожлантириш учун институционал механизмларни ишлаб чиқмоқда. Қўллаб-қувватлаш чоралари яхшироқ шароитларни яратишга, хизмат кўрсатиш инфратузилмасини ривожлантиришга ва билим алмашишни рағбатлантиришга қаратилган. Кичик ва ўрта корхоналарга хизмат кўрсатиш, шунингдек, таълим ва илмий-техникавий соҳани ислоҳ қилиш бўйича чоратадбирларни амалга ошириш учун кўргазма марказлари тармоғи ишлаб чиқилмоқда. Кўргазма марказлари тижорат мақсадларида ва янги технологияларни жорий этишга ёрдам бериши керак.

Ҳукумат томонидан тақлиф этилаётган яна бир чора-бу таълим тизимидаги ислохотлар бўлиб, унда инновацион ва механизациялашган механизмларни жорий этиш ва инновацион - тадбиркорлик курсларини киритиш бўйича ўқув дастурларини чуқурлаштириш тақлиф этилади.

Шундай қилиб, инновацион ривожланишни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат дастурлари туфайли, Хитой мамлакатининг илмий ва технологик қудрати сезиларли даражада ошди. Бир неча ўн йиллар давомида Хитой жаҳон саҳнасида пешқадам бўлган давлатлар билан тенгдош бўлиб келади деб ҳисоблаймиз.

### Фойдаланган адабиётлар:

1. Закон Республики Узбекистан «О науке и научной деятельности», №ЗРУ576 от 29 октября 2019 года.
2. Постановление Президента Республики Узбекистан «О дополнительных мерах по совершенствованию механизмов внедрения инноваций в отрасли и сферы экономики» от 7.05.2018 г., №ПП-3698.
3. Интеллектуальная собственность в Китае [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [sk.ru/foundation/ipcenter/m/ipdigest/13239/download](http://sk.ru/foundation/ipcenter/m/ipdigest/13239/download).
4. Новоселова Л.В. Сможет ли Китай стать локомотивом глобального роста // Российский экономический журнал.
5. Кувалдин В.Б. Глобальный мир: экономика, политика, международные отношения.
6. Umarovna, T. M. (2020). IMPACT OF COVID-19 VIRUS ON TOURISM IN UZBEKISTAN. Вестник науки и образования, (23-2 (101)).